

УДК 37.035:316.46]:378.141.251-054.68

© Кононова Т.О.

ЛІДЕРСЬКІ ЯКОСТІ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ З АЗІЙСЬКОГО РЕГІОНУ: АНАЛІЗ РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ ТА ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ У ВНЗ

Постановка проблеми. Глобальні зміни в кінці ХХ - початку ХХІ століття спричинили різке збільшення попиту на лідерство як здатність особистості об'єднувати інших людей для досягнення поставлених цілей.

Важливість вивчення проблеми лідерства сьогодні багато в чому обумовлюється силою впливу окремої особистості на розвиток суспільства. Формування активної життєвої позиції особистості передбачає її оптимальне входження в колектив і виконання лідерських функцій.

Період студентства має безпосереднє відношення до розвитку лідерських якостей, оскільки завдання вищої освіти – формування гуманістичного, демократично спрямованого світогляду студентів, їхньої активної життєвої позиції.

Дослідження молоді як соціальної групи передбачає її розгляд як частини суспільства, зокрема майбутнього суспільства [3,4, 5]. В більшості зарубіжних і вітчизняних досліджень із тематики вивчення лідерської діяльності і керівництва домінує підхід, який розглядає лідерство або як функцію групи, або як рольову поведінку. Як правило, самі лідери виявляються в процесі висування їх групою, а роль лідера заснована на виконанні ним широкого спектру соціальних ролей. Подібні погляди дають підставу вважати, що виконання лідером соціальних ролей вимагає наявності в нього певних лідерських якостей. Якісна характеристика особистості неминуче передбачає різні рівні і ступені прояву лідерства в конкретних людях. Тому дослідження проблеми, пов'язаної з розглядом психологічних умов розвитку лідерських якостей, має велике значення для виявлення потенційних лідерів у групі.

Постановка завдання. Метою цієї статті є аналіз рівня сформованості лідерських якостей студентів-іноземців та формулювання шляхів їх покращення. Метою констатувального експерименту, дані якого наведені у статті, було визначити, наскільки студенти розуміють важливість лідерства в сучасному світі, як сформовані в них ці лідерські якості, чи прагнуть вони розвивати в собі якості сучасного лідера.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Психологи та педагоги й сьогодні привертають увагу до проблеми лідерства, над якою тою чи іншою мірою працювали багато дослідників. Зокрема широко відомі праці Г.Ашина, Є.Дубрівської, І.Волкова, Н.Жеребової, І.Кона, Р.Кречевського, Є.Кузьміна, І.Полонського, Б.Паригіна, Л.Уманського.

Багато праць емпіричного характеру з проблеми лідерства накопичено за кордоном. Її досліджували Дуглас МакГрегор, Курт Левін, Поль Херсі, Бернс Митчел, Роберт Хаус та багато інших. Природа, специфіка, функції, типологія лідерства як форми неофіційного керівництва досліджуються у працях В.Ануфрієва, В.Гончарова, В.Зацепіна, Т.Мальковської. Прояви лідерства в дитячих групах на кожному віковому етапі, їхню специфіку й організаторські та координаційні функції широко розглянуто у працях психологів: Г.Драгунової, О.Залужного, І.Кона, А.Краковського, Д.Фельдштейна та ін. Формування мотивації лідерства відповідно до вікового підходу у вивченні онтогенезу особистості досліджували Л.Божович, Д.Ельконін, С.Походенко. Проблему виховання лідерів, створення умов для розвитку лідерських здібностей та формування соціально активної особистості розглядали такі відомі педагоги і психологи, як І.Д.Бех, І.Іванов, А.Лутошкін, А.Макаренко, С.Мудрик, Л.Новикова, І.Підласий, В.Сухомлинський.

Сучасні дослідження проблеми лідерства доводять, що лідером стає людина, яка наділена лідерськими якостями або має лідерський потенціал, що може реалізуватись у відповідних ситуаціях.

Виклад основного матеріалу. Відносини лідера та його оточення – важливий аспект лідерської організації влади. Цілеспрямованість, принциповість, усвідомлення особистої відповідальності перед групою, якою керує, розуміння її завдань і запитів є невід’ємними якостями лідера. Вони мають бути вироблені у членів групи, бо саме вони й об’єднують лідера з його оточенням [2].

Аналіз стану розробки різних аспектів означеної проблеми засвідчив, що в науковій та методичній літературі в достатній мірі не розроблені технології формування лідерських якостей у навчальному процесі, зокрема в період навчання молоді людини у вищому навчальному закладі, особливо студента-іноземця.

На першому – пошуковому – етапі дослідження вивчалися уявлення студентів про особистісні та професійні якості лідера [1, 2, 6]. Було опитано 86 студентів-іноземців з Туркменістану, що на даний час навчаються в УПА.

Більшість опитаних у цілому мають правильну уяву про якості, які притаманні лідерам. 85% студентів назвали такі якості: упевненість у собі, врівноваженість, цілеспрямованість, комунікативні вміння, навички організаторської роботи.

Констатувальний експеримент проводився впродовж 2012-2013 років, усього ним було охоплено 125 іноземних студентів. Для його проведення було обрано такий інструментарій:

1. Методика «КОС-2».
2. Тест «Діагностика лідерських якостей» (Е. Жаріков, Е. Крушельницький).
3. Діагностика функціонального лідерства в малих групах.
4. «Сучасний лідер - очима молоді».

Для визначення комунікативної компетентності студентів-іноземців УПА в 2013 році були використані такі методики: методика КОС-2 (із вивчення комунікативних і організаторських схильностей особистості). Підсумкові результати були зведені в табл. 1.

Таблиця 1

Результати методики «КОС-2»

Рівень	Кількість респондентів	%
Високий рівень	20	23,2
Середній рівень	62	49,6
Низький рівень	43	34,4
Всього	125	100

Із якостей, необхідних лідеру, відмічено такі: старанність, моральність, комунікабельність. У той же час їм не дістає професійної управлінської компетентності, заповзятливості, організаторських здібностей, обачності, здатності ризикувати.

Лідерськими якостями студентів, що переважають, є рішучість, енергійність у роботі, які дозволяють підтримувати інтерес до навчання та збільшувати його результативність.

Таблиця 2

Лідерські якості, що властиві студентам

Якості	%
Рішучість	20,8
Енергійність	19,8
Пристрасть до роботи, що виконується	13,2
Здібність постійно навчатися	11
Правильна самооцінка	11
Орієнтованість на результат	9,9
Вміння захоплювати увагу людей	8,8
Харизматичність	3,3
Лідерські якості не властиві	2,2

Для визначення наявності лідерських компетенцій ми створили анкету «Сучасний лідер - очима молоді» та провели анкетування зі студентами Туркменістану, що навчаються в УПА. Результати анкетування подано у табл. 3.

Таблиця 3

Результати анкетування «Сучасний лідер - очима молоді»

Якості лідера	Кількість респондентів	%
Вроджені	40	50
Набуті	15	20
Вроджені та цілеспрямовано розвинуті	25	30
Всього	125	100

В ході бесіди ми визначили, що знання про феномен лідерства у студентів дуже поверхові, зосередженні в основному на вмінні управляти групою. Тому наступним етапом було проведене анкетування, яке складалось із 5-ти питань, присвячених якостям, які необхідні сучасному лідеру. До анкети входили закриті та відкриті питання, що дало змогу дізнатись про уяву студентів щодо даної проблематики.

З отриманих даних по запропонованому опитувальнику можемо зробити висновок, що на думку більшості студентів, лідерство – це вроджені якості особистості. Проте їм можна навести принаймні три заперечення. По-перше, існують громадські організації, які вже роками успішно розвивають і виховують лідерів. По-друге, ніхто не народжується лідером. Бувають люди з такими задатками, але щоб перетворитися на справжніх лідерів, їм необхідно розвивати свій потенціал, і тут не обійтися без спеціальних знань і навиків. І по-третє: якщо ознайомитися з біографією, то буде зрозуміло, що багато хто з них пройшов певну школу лідерства.

Виходячи з аналізу проблеми формування лідерських компетенцій у студентів-іноземців з Азійського регіону СНД та дослідження стану їх сформованості, нами виявлені основні шляхи виправлення такого становища:

1. Використання сучасної методологічної та теоретичної бази психолого-педагогічних наук щодо проектування та моделювання процесу формування лідерських компетенцій іноземних студентів.

2. Розробка і використання сучасних педагогічних технологій і методик формування лідерської компетентності іноземних студентів під час навчання у ВНЗ інженерно-педагогічного профілю.

3. Гуманізація у професійній підготовці іноземців, що має означати поворот педагогічної системи до їх особистості, створення атмосфери довіри та пошани індивідуальності, розуміння потреб та інтересів, допомога на паритетних началах.

4. Використання новітніх інформаційних технологій навчання на заняттях із дисциплін циклу професійної підготовки. Упровадження їх в навчально-виховний процес відкриває широкі можливості для подальшої диференціації загального та професійного навчання, усіякої активізації комунікативних, творчих, особистісно орієнтованих форм навчання. Особливої уваги при цьому заслуговують мультимедійні технології.

5. Широке упровадження активних методів навчання на старших курсах (проведення ігрових занять, ділових ігор та ін.), використання професійно-орієнтованих видів завдань у навчальній діяльності в аспекті прояву лідерських якостей.

6. Створення умов для забезпечення самостійної пізнавальної діяльності та індивідуалізації навчання студентів. Наприклад, створення гуртку «Молодий лідер», що дасть можливість студентам розвивати в собі ораторські здібності під час семінарів та виступів, комунікабельність та вміння доводити свою точку зору під час диспутів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сьогоднішні студенти – це завтрашні політики, економісти, викладачі та інші фахівці, які посядуть провідні позиції в суспільстві і стануть лідерами в тій або іншій сфері діяльності. Саме від їхніх дій залежатиме управління різними соціальними структурами від різного роду груп, колективів підприємств, армійських підрозділів до держави. Таким чином, правомірно стверджувати, що проблематика студентських груп взагалі і лідерства зокрема є, безперечно, важливою. Студентські групи володіють великим потенціалом. Вивчення особливостей лідерства в юнацькому віці може бути використано при організації студентського самоврядування та виборі форм і методів при плануванні роботи зі студентськими групами.

Дотримання згаданих принципів дозволить розвинути комплекс професійно важливих якостей, знань, умінь та навичок, що обумовлюють успішність лідерської поведінки. У подальших дослідженнях варто зосередити увагу на інструментальному забезпеченні підходу формування лідерських якостей у студентів, що визначатиме дії та способи поведінки викладача в навчальному процесі для досягнення стійких результатів та особистісних ефектів навчання для студентів.

Список використаних джерел

1. Адиан Д. Психология лидерства / Д. Адиан. - М.: Эксмо, 2007. - 352 с.
2. Забродський М. М. Вікова психологія / М. М. Забродський. – К.: МАУП, 2002. – 104 с.
3. Радкевич В.О. Концептуальні підходи до розвитку професійної освіти в Україні / В. О. Радкевич // Управління якістю професійної освіти: зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. – Донецьк: ТОВ "Лебідь", 2007. – С. 129–132.
4. Резник С. Д. Личная конкурентноспособность студента / С. Д. Резник, А. А. Сочилова // Известия ПГПУ им. В. Г. Белинского. - 2011. - № 24. - С. 408-416.
5. Савченко В. А. Управління розвитком персоналу / В. А. Савченко. – К.: КНЕУ, 2006. – 351 с.
6. Фетискин М.Т. Социально психологическая диагностика развития личности и малых групп / Фетискин М.Т., Козлов В.В., Мануйлов Г.М. – М.: Изд-во института психотерапии, 2001. – 490 с.

Кононова Т.О.

Лідерські якості студентів-іноземців з Азійського регіону: аналіз рівня сформованості та шляхи формування у ВНЗ

У статті наводяться результати дослідження рівня сформованості лідерських якостей студентів-іноземців. Проведено їх кількісний та якісний аналіз. Сформульовано шляхи покращення лідерських компетенцій студентів-іноземців з Азійського регіону СНД.

Ключові слова: лідерські якості студентів-іноземців, рівні сформованості лідерських якостей, шляхи покращення лідерських компетенцій студентів-іноземців.

Кононова Т.А.

Лидерские качества студентов-иностранцев из Азиатского региона: анализ уровня сформированности и пути формирования в ВУЗ

В статье приводятся результаты исследования уровня сформированности лидерских качеств студентов-иностранцев. Проведено их количественный и качественный анализ. Сформулированы пути улучшения формирования лидерских компетенций студентов-иностранцев из Азиатского региона СНГ.

Ключевые слова: лидерские качества студентов-иностранцев, уровни сформированности лидерских качеств, пути улучшения лидерских компетенций студентов-иностранцев.

T. Kononova

Leadership and Foreign Students from the Asian Region: Analysis of the Level of Formation and Ways of Forming the University

The article shows the results of the study the level of formation of leadership qualities foreign students. It is held their quantitative and qualitative analysis. The ways to improve the formation of leadership competencies of foreign students from Asian countries are formulated.

Keywords: leadership skills of foreign students, the levels of formation of leadership skills, ways to improve leadership competencies of foreign students.

Стаття надійшла до редакції 20.11.2013р.